

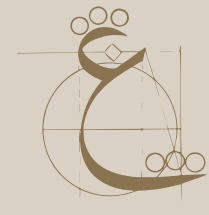
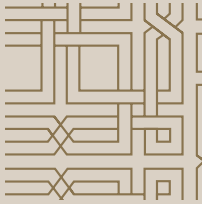

kadim

SAYI / ISSUE 8 · EKİM / OCTOBER 2024

08

kadim

*“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”*

Kadim is that no one knows what came before.

kadim

Osmanlı araştırmalarına münhasır, altı ayda bir (Nisan ve Ekim) neşredilen, açık erişimli, çift kör hakem sistemli akademik dergi

A double-blind peer-reviewed open-access academic journal that is published semiannually (April and October) in the field of Ottoman Studies

SAYI | ISSUE 8 • EKİM | OCTOBER 2024

İMTİYAZ SAHİBİ | PROPRIETOR

Burhan ÇAĞLAR

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ | MANAGING EDITOR

Ömer Faruk CAN

İRTİBAT | CONTACT

Kadim • Sakarya Üniversitesi

Esentepe Kampüsü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, A Blok, Ofis: 110,
Serdivan/Sakarya (Türkiye) 54050

Telefon | Phone • 00 90 264 295 60 15

İnternet Adresi | Webpage • dergipark.org.tr/kadim • kadim.sakarya.edu.tr

E-posta | E-mail • kadim@sakarya.edu.tr

TASARIM | DESIGN Hasan Hüseyin CAN

BASKI | PRINTED BY

MetinCopyPlus • Artı Dijital & Baskı Merkezi

Türkocağı Cad. 3/A Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

BASIM TARİHİ | PRINT DATE • EKİM | OCTOBER 2024

ISSN 2757-9395 • E-ISSN 2757-9476

ÜCRETSİZ | FREE OF CHARGE

Kadim'deki makaleler, [Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Bilimsel araştırmaları kamuya ücretsiz sunmanın bilginin küresel paylaşımını artıracakı ilkesini benimseyen dergi, tüm içeriğine anında Libre açık erişim sağlamaktadır. Makalelerdeki fikir ve görüşlerin sorumluluğu sadece yazarlarına ait olup Kadim'in görüşlerini yansıtmazlar.

Articles in Kadim are licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) International License. Kadim provides immediate Libre open access to its content on the principle that making research freely available to the public supports a greater global exchange of knowledge. Authors are responsible for the content of contributions; thus, opinions expressed in the articles belong to them and do not reflect the opinions or views of Kadim.

“Kadim oldur ki
evvelin kimesne bilmeye”

DergiPark

EDİTÖR
EDITOR-IN-CHIEF

Arif BİLGİN | Yükseköğretim Kurulu

YAYIN KURULU
EDITORIAL BOARD

Necmettin ALKAN | Sakarya Üniversitesi
Serpil ATAMAZ | California State University, Sacramento
Zahit ATÇIL | Boğaziçi Üniversitesi
Fatih BOZKURT | Sakarya Üniversitesi
Ömerül Faruk BÖLÜKBAŞI | Marmara Üniversitesi
Büşra ÇAKMAKTAŞ | Sakarya Üniversitesi
M. Talha ÇİÇEK | İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Filiz DIĞIROĞLU | Marmara Üniversitesi
Ella FRATANTUONO | University of North Carolina at Charlotte
Selim KARAHASANOĞLU | İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Miraç TOSUN | Karadeniz Teknik Üniversitesi
Kenan YILDIZ | İstanbul Medeniyet Üniversitesi

YAZIM VE DİL EDİTÖRLERİ
WRITING AND LANGUAGE
EDITORS

Burhan ÇAĞLAR | Sakarya Üniversitesi
Burak ÇİTİR | Sakarya Üniversitesi
Mehmet KERİM | Sakarya Üniversitesi
Bünyamin PUNAR | Sakarya Üniversitesi

KİTAP İNCELEME EDİTÖRÜ
BOOK REVIEW EDITOR

Ömer Faruk CAN | Sakarya Üniversitesi

TÜRKÇE DİL EDİTÖRLERİ
TURKISH LANGUAGE
EDITORS

Sedat KOCABEY | Sakarya Üniversitesi
Büşranur KOCAER | İbn Haldun Üniversitesi
Muhammed Emir TULUM | İstanbul Medeniyet Üniversitesi

İNGİLİZCE DİL EDİTÖRLERİ
ENGLISH LANGUAGE
EDITORS

Didar Ayşe AKBULUT | Marmara Üniversitesi
İrem GÜNDÜZ-POLAT | Sakarya Üniversitesi
Hâcer KILIÇASLAN | Sakarya Üniversitesi

MİZANPAJ VE SOSYAL
MEDYA EDİTÖRÜ
LAYOUT AND SOCIAL MEDIA
EDITOR

Büşranur BEKMAN | Sakarya Üniversitesi

YAYIN SEKRETERİ
SECRETARIAT

Yusuf İslam YILMAZ | Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Gökkubbede Hoş Sada Bırakan Mütevazı Bir Âlimin Ardından: Prof. Dr. Mücteba İlgürel (1939-2024)

REMEMBERING A HUMBLE
SCHOLAR WHO LEFT A
LASTING LEGACY: PROF. DR.
MÜCTEBA İLGÜREL
(1939-2024)

MEHMET TOPAL

*Fâni ömür biter, bir uzun sonbahâr olur.
Yaprak, çiçek ve kuş dağulur, târümâr olur.
Mevsim boyunca kendini hisssettirir vedâ;
Artık bu dağdağayla uğuldar deniz ve dağ.*

Yahya Kemal Beyatlı

2024'ün hüznün rüzgârları 24 Ağustos'ta dünya göçünü toplayanlar kafilesine kıymetli hocam Prof. Dr. Mücteba İlgürel'i de dâhil etti. Öncelikle yakınlarının ve tarih camiasının başı sağ olsun diyor ve Mücteba hocamıza Allah'tan rahmet diliyorum. Merhûm hocamızla ünsiyetimiz 1982 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde lisans öğrenciliğimle başladı; doktora safhanda danışmanlığımı kabul etmesiyle adeta baba-evlat mertebesine taşındı. Yıllar boyu devam eden yaşamışlığa rağmen, hocamız için bir yazı kaleme almanın zorluğunu ve yanlış ifadeler kullanarak ruhunu muazzep etmenin korkusunu hissederek bu kısa hatıratı karalamak durumunda kaldım.

Öncelikle biyografisine ve eserlerine dair yazılanları kısaca aktardıktan sonra kendi gözlemlerimi yazmaya çalışacağım.

9 Eylül 1939'da Balıkesir'de doğan Mücteba İlgürel, üniversite öncesi eğitim hayatını burada ikmal ettikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde okur; Cavid Baysun, Münir Aktepe ve Şehabettin Tekindağ gibi alanının temayüz etmiş isimlerinden dersler alır ve daha sonra beraber çalışma imkânı bulur. Memuriyet hayatına, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra mecburi hizmet kapsamında Akşehir Lisesi'nde tarih öğretmenliğiyle başlar. Hayallerini süsleyen ilmiye sınıfına dâhil olmanın ilk adımını, 1965'te 26 yaşındayken atar ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'nde asistan olarak akademik yürüyüşüne başlar. Ahmed Vâsıf Efendi'nin eseri olan *Mehâsinü'l-âsâr ve Hakâiku'l-Ahbâr*'ın ilmî edisyonunu ihtiva eden doktora tezini 1970'te tamamladıktan sonra askere gider. Doçentlik tezini hazırlarken bir yıl boyunca İngiltere'de bulunan merhûm Mücteba İlgürel, 1976'da *Abaza Hasan Paşa İsyanı* başlıklı teziyle doçent olur.

ATIF | CITATION

Topal, Mehmet. "Gökkubbede Hoş Sada Bırakan Mütevazı Bir Âlimin Ardından: Prof. Dr. Mücteba İlgürel (1939-2024)". *Kadim* 8 (Ekim 2024), 221-227.

* Prof. Dr. Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, mehmettopal@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4271-9123.

1982 yılında profesörlüğe yükselen İlgürel, aynı yıl açılan Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne kurucu bölüm başkanı olur ve son dönemin nitelikli tarihçilerinin yetişeceği yepyeni bir hikâyeye imzasını atar. 1992'de Japonya'dan burs alarak araştırmalar yapmak üzere Tokyo'ya gider. Akademik tetkiklerini neşrederken, aynı zamanda elliye yakın yüksek lisans ve doktora öğrencisine danışmanlık yapar.

Yayınlanmış eserleri arasında "Osmanlı Denizciliğinin İlk Devirleri", "Adalar Denizinde Rum Korsanları", "Osmanlı İmparatorluğu'nda Ateşli Silahların Yayılışı", "Subaşılık Müessesesi", "Zeytinburnu'nda Bir Demir Fabrikası", "Akbaş Cephaneliği Baskını", "Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti ve Kongreleri", "Vakanüvislerin Taltiflerine Dair", "Hububat Kaçakçılığı", "Abdurrahman Hibri'nin Menâsik-i Mesâlik'i", "Kösem Sultan'ın Bir Vakfiyesi", "Vakanüvis Ahmed Vâsıf Efendi'nin İspanya Elçiliği ve Götrüdüğü Hediyeler", "Osmanlı Topçuluğunun İlk Devirleri", "Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri", "Sakız'da Türk Vakıfları", "Osmanlı Devleti'nde Teftiş Hareketleri", "Pehlivanlı Aşireti Beyi Halid'in İsyanı", "1116-1119/1704-1707 Tarihleri Arasında Balıkesir'e Ait Narh Düzenlemeleri", "Rusların Doğu Anadolu Siyaseti ve 1828-1829 İlk Rus İstilas", "Balıkesir'de Ayanlık Mücadelesi", "Rus Donanmasının Sinop Baskını", "Osmanlı-Ukrayna Münasebetlerinin Başlaması", "Buharlı Gemi Teknolojisini Osmanlı Devleti'nde Kurma Teşebbüsleri", "1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Çeşme Mağlubiyeti", "Türklerin Batı Anadolu Sahil Güvenliğine Verdikleri Önem", "XVI ve XVII. Yüzyıllarda Tüfeğin Anadolu Halkı Arasında Yayılışı" başlıklarıyla pek çok makale ve bildiri yer almaktadır.

Mücteba İlgürel, Ahmed Vâsıf Efendi'nin ilk vekayinüvisliği sırasında yazdığı 1782-1787 yılları arası olayları kapsayan eserini (*Mehâsinü'l-Asâr ve Hakaikü'l-Abbar*) 1978'de, eserin 1774-1779 yılları arasını ise 2014'te yayına hazırlar. Verdiği derslere ve idari görevlerinin ağır yüküne rağmen telif çalışmalarına ara vermez; 1999 yılında çok sevdiği şehrine *Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri* adlı kitabı ile anlamlı bir hediye gönderir. Yukarıda da ifade edildiği üzere 1976'da tamamladığı *Abaza Hasan Paşa İsyanı* adlı doçentlik tezini ancak 2023 yılında yayınlama imkânı bulur. Türk Tarih Kurumu şeref üyeliği payesine de sahip olan Mücteba İlgürel, 2006 yılında emekli olduktan sonra türlü zahmetler ve imkânsızlıklar içinde edindiği kitaplarının pek çoğunu kurucu bölüm başkanı olarak görev yaptığı Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü'ne bağışlar. Bölümle irtibatını hiç koparmayan hocamız, fırsat buldukça pek çoğu öğrencisi olan Tarih Bölümü hocalarını ziyaret eder, yeni meslektaşlarına desteğini esirgemezdi.

İstanbul Üniversitesi Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'ne lisans öğrencisi olarak kaydımı yaptırdığım yıl (1982) kürsüde Mücteba hocamızla beraber Bekir Kütükoğlu, Şehabettin Tekindağ, Münir Aktepe, İsmet Miroğlu, Feridun Emecen ve Fahri Çetin Derin hocalarımız çalışmaktaydık. Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Kürsüsü'nde de çok kıymetli hocalarımız olup ders havuzumuz bu sayede epey zenginleşmiş oluyordu. İkinci yılımızda lisans öğrencileri için bütün kürsüler birleştirilip Tarih Bölümü öğrencisi olarak yolumuza devam etmemize rağmen seçmeli derslerimizi kendi kürsümüzdeki hocalardan almayı sürdürdük. Mücteba hocamızın Osmanlı Tarihinin Kaynakları dersi bunlardan biriydi. Genel olarak Osmanlı kroniklerini tanıttığı derste hiç üşenmeden bu eserlerin varsa matbu nüshalarını veya basılan ilmî edisyonlarını getirir ve incelememizi arzu ederdi. Ders saatleri dışında hocamızın öğrencilere olan şefkat ve alakasını biraz da suistimal ederek sık sık yanına gider, sohbetiyle bölüme olan aidiyet hislerimizi tahkim ederdik.

Resim 1: 1983 Yılı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Osmanlı Tarihinin Kaynakları dersi (Soldan sağa Ahmet Sağırılı, Zekeriya Türkmen, (...), Selman Girgin, (...), Mehmet Topal, oturan Mücteba İlgürel)

Esas itibarıyla yazının başlangıcında da belirttiğim gibi 1994 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde doktora sürecim başlayınca Mücteba İlgürel hocamızın tam anlamıyla himayesine mazhar olmaya başladım. Benim için artık merhum hocamız adeta bir sahil-i selamet konumundaydı ve danışmanım olmasını ziyadesiyle arzuluyordum. Ders aşamasında iken doktora programı arkadaşlarım Mehmet Yaşar Ertaş, Fehmi Yılmaz ve Mehmet Mercan hocalarımızla beraber Mücteba hocamızın dört duvarı da kitaplarla müzeyyen bölüm başkanlığı odasında Anadolu İsyancıları dersini dinlerdik. Tabii bu esnada hocamızın çay-kahve veya Japonya'dan getirdiği bitki çayları ikramına muhatap olurduk. Eskişehir'den derse gidip-gelmem hasebiyle hayli zahmetli olan bu ders günleri, hocamızın nezaketi, mükrimliği ve muhataplarına kıymet verdiğini hissettirmesiyle şenlenir, zahmetler unutulur ve bir sonraki ders özleme dönüşürdü. Mücteba hocamızın bölüm başkanlığından dolayı dersimiz sık sık diğer hocaların ziyaretleri ile kesilir, lâkin bu hocalar arası sohbet faslı, ders kadar öğretici ve ufuk açıcı olurdu. Belki taşranın çorak ilim ikliminde yaşadığımız muhit eksikliğini burada bulmanın hazzını yaşırdık. Kim gelirse gelsin, hocamız bizi dışarı çıkarmaz, sohbetin kıyısında köşesinde bir yerlerde olmamızı isterdi. Tabii benim için dönüş sancıları başladığında hocamın çantama koyduğu biri yeşil diğeri kırmızı iki elmanın ayrı bir ehemmiyeti vardı. Hemen her ders nihayetinde "Mehmet senin yolun irak, bunları trende yersin" deyip elmalarını vermesi ritüel haline gelmişti. Bu güzel ikramdan bazen kızlarım da nasiplenir ve hocamı "Elmacı Dede" olarak hatırlarlardı.

Bugünlerde zihnimi en çok işgal eden konu, “Acaba hoca benimle tez safhasında çalışmayı kabul edecek mi?” meselesiydi. Nihayet bu konu da arzu ettiğim istikamette sonuçlanınca hocamız, Osmanlı Arşivi tecrübemi dikkate aldı ve Ali Akyıldız ve Erhan Afyoncu hocalarımızın da destekleriyle Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın *Nusretname* adlı eserini çalışabileceğimi söyledi. İlk transkripsiyon metinlerimi sunmaya başladığımda bana kazandırdığı imla disiplini her konuda rehberim oldu. “Hocam bu metinler müsvedde, temize çekerken imlaya ilişkin eksikleri ikmal ederim” dediğimde asla kabul etmez, “Nasil alışırsan öyle devam eder, müsveddelerinde de titiz olacaksın” derdi. Bugün akademik olmayan sosyal medya yazışmalarımda dahi imla konusunda taviz vermemeğe çalışıyorsam, bu, merhum hocamın uyarıları sayesinde olmuştur.

Kendine ait telif çalışmalarında hatırımda kalan bir husus, fişleme sistemi gibi eski yöntemlerle çalışmaya devam etmesiydi. Masasının üzerindeki ahşap fiş çekmecesini özenle istiflenmiş yüzlerce bilgi fişi ile doluydu. Bunları hem metinlerinde hem de ders esnasında bilgi vermek için ustaca kullanırdı. Odasındaki kitapları evvelce yaşadığı kayıp vakalarının tedirginliğine ve bu endişesini bizimle paylaşmasına rağmen kullanmamıza izin verirdi. Yaklaşık altı yıl süren tez beraberliğimiz samimiyet, şefkat ve nezaket çerçevesinde yürüse de disiplin anlayışından hiç taviz vermedi. Görüşmelere mücbir sebeplerle gelemediğim zaman bir sonraki görüşmemizde rahatsızlığını hissettirir, hatta birkaç hafta gelememişsem tanımamış gibi yaparak bir süre de olsa mahcubiyet girdabında kalmamı isterdi. Tezin son rötuşlarını yapmaya başladığımız 2000 yılının Aralık ayında, Eskişehir'deki ders yoğunluğum münasebetiyle yanına gidemeyince arayıp mazeret beyan etme teşebbüsümde bulundum. Fakat kızdığını hissedince yapmam gereken bir dersi bölüm arkadaşlarımdan Numan Elibol'a emanet ederek apar topar İstanbul'a geldim. Bununla birlikte, dönemin bölüm başkanı ve dekanı bu izinsiz gidişe soruşturma başlatınca Mücteba hocam üzülmüş ve benim bilgim dışında dekanımıza hitaben bir mektup kaleme almış. Dekanımız mektup kendisine ulaştınca yanına çağırarak hocamızın beni koruma gayretine hayran olduğunu ve soruşturmayı sonlandırdıklarını söyledi. Hadisenin en güzel tarafı da hocamın özenle yazdığı mektubunu hatıra olsun diye bana vermesiydi. Merhum hocamızın hem himaye-perverliğinin hem de el yazısı ve imzasının görülmesi bakımından önemli bulduğum mezkûr mektubunun görüntüsünü burada yayınlamayı uygun gördüm (bk. Resim 2).

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
FEN - EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TARİH BÖLÜMÜ

Sayı : .....

Konu : .....

Istanbul

/ / 199

22 Aralık 2000

Sayın Dekanım
Prof.Dr. Yalçın Şahin.

Hatırlayacağımız gibi Fakültemize Mayıs 2000 de biz grup arkadaşla gelmiş fakat toplantıyı gerçekleştirememiştik. Ancak siz kişi misafir etmiş ve bol bol Balkesiz'den bahsetmiştik. Bu defa Türk Tarih Kurumu Mayıs 2001 de konferans vermek üzere beni görevlendirdi. Size röy vermiş olduğum gibi geleceğim.

Bu arada Tarih Bölümünden Öğr.Gör. Mehmet Topal benimle Doktor tezi çalışmakta olup, Ocak 2001 de savunmaya girecek. Benim ısrarla davetini üzerine son rotüşleri yapmak üzere geldi. Ancak izinsiz gelmiş. Tabii hata yapmış. Bursa birag da ben seber oldum. Bilgilerinize arz olunur.

Çalışmalarınızda başarılarınızın devamını dilerim. Saygılarımla

Prof.Dr. Mücteba İlğürel
Tarih Bölümü Başkanı

Mücteba İlgürel hocamızın ilme ve âlime verdiği değeri, kendi hocalarından bahsederken gözlerindeki minnet ve şükran pırıltılarından anlamak mümkündür. Çok mütevazı ve çileli bir hayat yaşamış olmasına rağmen, ilim mahfillerinde bulunmanın hazzıyla “Bu işin doğası zaten böyle, başkaca olması da zaten beklenemezdi, daima ibadet anlayışıyla çalışmamız elzemdi” diyerek müşteki olmazdı. Taviz vermediği konulardan biri de milliyetçiliği ve Balıkesir sevdası idi. Türk tarihi boyunca teraküm eden değerlerimizden vazgeçmememizi, bu toprakların rengini ve kokusunu nesilden nesile aktaran eserlerimizin muhafaza edilmesi lüzumunu hatırlatırdı. Hakkında bir yazı kaleme aldığı Kadıköy’deki Halid Ağa Çesmesi’nden sık sık bahseder, sağına soluna çöp atılan bu nadide eserin uğradığı hürmetsizlikten dolayı rahatsızlığını dile getirirdi. Kılık-kıyafet konusuna olan hassasiyeti ise yine hocamızın temayüz eden vasıflarındandı. İlim camiasının bir neferi olduğumuzu ve daima bakımlı olmamız gerektiğini bazen sözle bazen tavırları ile hissettirirdi. Bisikletle gelip gider, araçlarına otopark yapmak için bahçelerindeki ağaçları kesenleri her fırsatta eleştirirdi.

Mücteba İlgürel hocamızın ve maiyetindeki Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü hocalarının Eskişehir seyahatleri hayat serüvenimizin belki de en renkli sayfalarıydı. Biri 1999’da tanzim ettiğimiz “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunun 700. Yılı Sempozyumu”, diğeri daha sonra münhasıran gezme amaçlı bu iki ziyaret, ilmî yönden olduğu kadar Eskişehir’in tarihî ve doğal zenginliklerini böylesine kıymetli bir heyetle beraber dolaşmamız bakımından önemliydi. Mücteba hocamız geziler sırasında fıkraları ve her tondan icra ettiği kahkahaları ile şüphesiz bu programların odak noktasıydı. Hocamızın Eskişehir ziyaretleri sırasında keşfettiğim ve hayranlığımı saklayamayıp arkadaşlarımla paylaştığım bir yönü de etkili sunum kabiliyeti idi. Gerek sempozyum sırasında gerekse Tarih Bölümü öğrencilerine hitap ettiği esnada kendinden emin ve rahat konuşma biçimi ile bilgeliğine sunum ustalığını da ekleyerek devleşmişti.

Resim 3: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Necla Özdemir Konferans Salonu (1999)

Merhum hocamızla yüz yüze son görüşmemiz, Ali Akyıldız hocamızın evladının Kadıköy’de 19 Eylül 2021 tarihinde yapılan düğünü vesilesiyle oldu. Sağlığı ve morali gayet yerinde idi. Uzun yıllar tez haliyle tozlu raflarda bekleyen *Nusretnâme*’yi yayınlayıp kendilerine ithaf etmemden memnun olmuştu. Tabii bu konuda her görüşmemizde “Ne oldu *Nusretnâme*?” diyen Ali Akyıldız hocamız ve eserin yayınlanmasına önyak olan İlhami Yurdakul ve Muzaffer Doğan hocalarımızın da hakkını teslim etmem gerekir. Telefonla yaptığımız son görüşme ise 2024 yılının 18 Haziran’ında oldu. Kurban Bayramı tebriği için aramıştım, lâkin bir türlü sağlıklı konuşamıyorduk ve yanlışlıkla kapama tuşuna bastığı için görüşme sonlanıyordu. Oğlunun desteğiyle konuşmayı güçlükle tamamlayabildik. Sesinden bitkin ve sıkıntılı olduğu anlaşılıyordu. Buna rağmen yine çok sevdiği Muzaffer Doğan hocaya selam söylemeyi ihmal etmedi. Oğluna, aracımıla İstanbul’a gelip hocamı ve değerli eşleri Sevim Hanım’ı alıp Eskişehir’de birkaç gün konuk etmek istediğimi söylediğimde, sağlığının buna müsait olmadığını beyan edince içimdeki sızı kavileşti; “Hocamın durumu ciddi galiba” diyerek hislendim. 24 Ağustos günü geldiğinde meslektaşım Ömerül Faruk Bölükbaşı’nın telefonu ile acı haberi aldım. Bu vefatla Osmanlı tarihçiliği adeta bir uzvunu yitirmişti; lâkin benim gönlüme düşen acı, bir evladın babasını kaybetmesine mümasildi. Balıkesir’de defnedileceğini öğrendiğimde ailevî ve mücbir sebeplerle cenazeye katılamayacağımı bildirdim. Bu durum, yapmayı çok isteyip de yapamadığım en mühim görev ağırlığıyla içimde hep bir ukde olarak kalacak. Değerli hocamızın ruhu şâd, mekânı cennet olsun. Allah yakınlarına ve öğrencilerine sabırlar versin.

“Öldükten sonra unutulmamak isterseniz, ya okunmaya değer şeyler yazın ya da yazılmaya değer şeyler yapın.”

(Benjamin Franklin)

1972 yılına ait bir hatıra.

Resim 4: Soldan sağa Mustafa Çetin Varlık, Mücteba İlgürel, İsmet Miroğlu.
Oturan Şehabeddin Tekindağ

Kaynak: Mustafa Çetin Varlık Arşivi